

Overweging viering van woord en gebed

26 juli 2020 – Dominicuskerk Utrecht – 17e zondag door het jaar

gelezen: 1 Koningen 3, 5.7-12;
Romeinen 8,24-28; uit Psalm 119;
Matteüs 13, 44-52

1.

Het lijkt wel alsof alles door elkaar loopt, in de parabels van Jezus die we hoorden. Om niet te zeggen dat het een zootje is. Het lijkt onze wereld, het lijkt ons, mijn leven wel. Oud en nieuw, goede en slechte vissen, een schat die gevonden en toch verborgen is... Alleen die ene koopman op zoek naar mooie parels lijkt scherp voor ogen te hebben wat hem te doen staat: als je gevonden hebt wat je zoekt, dan laat je alles verder achter je, zodat je dat inderdaad kunt verwerven. Maar het gevoel dat je hiermee – met deze jurk of dit horloge, met dit huis of deze baan – het gevoel dat je daarmee de zin van je leven hebt gevonden, het doel van je bestaan, duurt meestal maar kort. Is de schoonheid van deze ene kostbare parel het inderdaad waard om afstand te doen van alles wat verder nog mooi is? Mij althans overvalt het meer dan eens, de gedachte aan alle dingen die ik *niet* gekozen heb, *niet* gedaan op het moment dat het kon. Iets anders leek toen belangrijker, maar was het dat ook echt?

Daarom fascineert de eerste parabel in de reeks van vandaag mij zo. De schat die gevonden wordt, wordt daar direct weer begraven. Niet alle zin, niet alle waarde ligt in dan die schat, de schat vermengt zich met de akker waarin hij begraven ligt. De aanwezigheid van de schat maakt de akker bijzonder; degene die de schat vond, koopt niet de schat, maar hij koopt de akker, zegt Jezus nadrukkelijk. Dat sluit aan bij de parabel van de vissen die eerst in hetzelfde net worden samengebracht en pas later worden verdeeld in goede en slechte.

De christenen waar Matteüs zijn evangelie voor schrijft geloofden dat zij geroepen waren te leven alsof het koninkrijk der hemelen dat Jezus had verkondigd, al was aangebroken. Iedereen gericht op hetzelfde doel, allemaal bereid daar alles voor over te hebben, allemaal kooplieden die hun prachtige parel gevonden hebben en daar alles wat ze bijzaten voor hadden verkocht. Ideaal. Maar zo bleek het helemaal niet te zijn. In de netten van de apostelen, die Jezus volgens het Lucasevangelie tot vissers van mensen had gemaakt (5,10), blijken zich heel verschillende soorten vis te verzamelen. Deugen die eigenlijk allemaal wel, zijn ze wel te vertrouwen, hebben zij wel voor ogen wat mij, wat ons voor ogen staat?

Daar gaat het niet om, zegt Jezus. Het zal wel blijken wie er wel of niet bij het koninkrijk der hemelen hoort. Houdt het eerst maar eens samen uit. Wij kunnen ons wel richten op een parel die mooier is dan alle andere parels, en dat zal hij ook blijken te zijn, maar het gaat wel om een schat die in de akker *verborgen* is. Zijn glans is vermengd met het zand en de klei, zijn schoonheid gaat schuil in de modder van het leven. Daar zijn wij geroepen de schatten van de wereld te zijn, daar en nergens anders begint Gods heerschappij. Niet zomaar te zien, maar wel reëel.

2.

'Ik ben niet gekomen om de wereld te oordelen', zegt Jezus in het Johannesevangelie, 'maar om de wereld te redden' (12,47). En die redding die is nog verborgen, maar volop bezig. Dat lijkt de portee van de hele serie parabels van Jezus in het dertiende hoofdstuk van het Matteüsevangelie, waarvan wij vandaag het laatste deel hoorden: de parabel van de zaaier en van het mosterdzaadje, de parabel van het gist in het deeg, van het onkruid tussen de

tarwe, van de schat in de akker, van de vissen in het sleepnet: de wereld wordt omgevormd, God is bezig alles nieuw te maken. Het is niet zomaar te zien, je kunt er gemakkelijk naast kijken, je kunt het nieuwe niet duidelijk van het oude onderscheiden, je weet niet goed wie bij God en zijn rijk horen en wie niet: dat is allemaal nog in de schoot van de aarde en de schoot van de toekomst verborgen. Maar twee dingen weten wij wel: het koninkrijk van de hemel wordt opgebouwd – één. En wij zijn uitgenodigd om erbij te horen - twee. Het doet er niet toe of anderen het ons waard vinden dat wij erbij horen, het gaat er niet om of wij onszelf waard vinden om erbij te horen, het is zelfs niet van belang of wij zoals wij zijn het waard zijn om erbij te horen. God ziet een schat in ons, ziet dat we kostbaar zijn, zelfs als we ons daar helemaal niet naar gedragen. God ziet ons met de liefde waarmee Hij ons gemaakt heeft en liefde, zo schrijft de Franse mystica Simone Weil ergens, liefde ziet het onzichtbare. Gods liefde ziet wat diep verborgen is en roept het tevoorschijn. Wij worden schatten onder zijn liefdevolle blik.

Het is de blik van de wijsheid, de wijsheid waar we Salomo in de eerste lezing om hoorden vragen. Wijsheid is niet dat wanneer je iemand ziet, je onmiddellijk en definitief weet wat voor vlees je in de kuip hebt. Inzicht is niet dat je haarfijn kunt onderscheiden tussen wat wel en wat niet goed is in mensen en je ze daarop consequent beoordeelt. Rechtvaardigheid is iets anders dan lik op stuk. Wij mensen hebben allemaal anderen nodig die zien wat wij zelf niet kunnen zien, die mogelijkheden in ons zien die onszelf ontgaan, die nieuwe mogelijkheden in ons wekken. De opmerkelijke geest waar Salomo om vraagt, zet niet zichzelf en de eigen criteria centraal, maar ziet wat de ander nodig heeft en vindt wegen om haar of hem dat ook te geven. De pointe is dan niet dat Salomo deze opmerkelijke geest *heeft*, de pointe is dat hij weet dat hij een dergelijke geest *moet hebben* en erom *vraagt*. God ziet een koning in Salomo en Salomo vraagt God hem voor dat koningschap toe te rusten.

3.

Met andere woorden, niet onze vermogens zijn het belangrijkste, ons verlangen is het belangrijkste. Jezus' parabels dienen om onze geest opmerkzaam te maken. Zij spreken uit, zegt Matteüs met een citaat uit psalm 78 (vers 2), 'wat verborgen was sinds mensenheugenis' (Mt. 13,35). Het blijft verborgen, maar het verborgene is onder woorden gebracht en verbeeld, en kan in zijn verborgenheid daarom voortaan vermoedend worden waargenomen. Zo wordt het mogelijk er in geloof en vertrouwen bij aan te sluiten.

Op deze manier kunnen we het gegeven dat wij ons maar niet lukt ons neer te leggen bij de feiten, gaan zien als teken dat wij voor Gods toekomst bestemd zijn. Wij weten voortaan, zoals de apostel Paulus het formuleert, 'dat God alles ten goede keert voor wie Hem liefhebben' en dat wij in deze hoop zijn gered (Romeinen 8,28 en 24). Ons vaak onbeholpen zuchten en kreunen, ons krakkemikkige verlangen en onze dubbelzinnige inspanningen worden onthuld als de onuitsprekelijke verzuchtingen van de Geest van God zelf in ons (vers 26). Ook als wij die verzuchtingen niet begrijpen, begrijpt God ze. God 'die de harten doorgrondt, weet wat de Geest bedoelt, want Hij pleit voor de heiligen naar Gods bedoeling' (vers 27), schrijft Paulus.

Onze hunkering naar een toekomst van recht en vrede, van beminnen en bemind worden, maakt ons tot schat verborgen in de akker. De toekomst houdt zich in ons verborgen, Gods bedoelingen hopen in ons dat zij worden gerealiseerd, Gods bestemming zucht en steunt in ons om te worden geboren. Het is onze taak niet zozeer om dat te *zien*, maar om dat te *laten zien*. Als gelovigen zouden we er goed in moeten zijn ons zichtbaar niet neer te leggen bij het vermeend onvermijdelijke, maar te blijven vasthouden aan datgene waarvan iedereen zegt dat het onmogelijk is. Voldoende voedsel en water voor iedereen. Leven dat laat en doet leven in plaats van dat het zich handhaaft ten koste van ander leven. Verschillen die

aanleiding zijn tot respect en bewondering in plaats van tot minachting en haat. Tegenslag en pijn die compassie wekken in plaats van een heimelijk gevoel van overwinning. Zeker, dat is allemaal ongekennd en in de mensengeschiedenis nog nooit vertoond. Maar dat is precies waar het in Jezus' verkondiging om gaat: het onmogelijke is in God niet alleen mogelijk, het is dankzij God in Jezus al werkelijk en manifesteert zich door zijn Geest onder en in ons.

Daarom eindigt het evangelie van vanmorgen met de belofte dat iedereen die leerling is geworden in het koninkrijk der hemelen, is als een beheerder die uit zijn voorraad nieuwe en oude dingen tevoorschijn haalt. Wie zichzelf laat inzetten in Gods toekomst die zal ongekennde mogelijkheden ontdekken: in de verhalen en de tradities die ons zijn overgeleverd en in de wereld die ons gegeven is, in elkaar en in onszelf. Het oude in het nieuwe en het nieuwe in het oude. Wat zou het mooi zijn als de coronacrisis ervoor zou kunnen zorgen dat dit beter tot ons doordringt. Juist als er heel veel niet kan, kunnen we ontdekken welke schat er in de akker verborgen ligt, in de akker van de wereld, de akker van ons leven, de akker van onze ziel. – Dat het zo mag zijn.

Erik Borgman